

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету

соціальної педагогіки та психології

_____ О.В. Пономаренко

«_____» _____ 2023р.

ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки бакалавра

очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти

спеціальності 053 – психологія

освітньо-професійна програма «ПСИХОЛОГІЯ»

Укладач Горбань Галина Олександрівна, д-р психол. наук, доцент

Обговорено та ухвалено на засіданні
кафедри психології

Протокол № _____ від “___” _____ 202_ р.
Завідувач кафедри психології

_____ Н.О. Губа

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціальної педагогіки та психології
Протокол № _____ від “___” _____ 202_ р.

Голова науково-методичної ради факультету
соціальної педагогіки та психології

_____ О.В. Пономаренко

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

«Психологія»

_____ Н.О. Губа

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки	Кількість кредитів – 3	Вибірковий компонент	
		Дисципліна вільного вибору здобувача освіти в межах спеціальності	
Спеціальність 053 - Психологія	Загальна кількість годин – 90	Семестр	
		8	8
		Лекції	
Освітньо-професійна програма «Психологія»	Змістових модулів – 3	24 год.	4 год.
		Практичні	
		24 год.	4 год.
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Кількість поточних і контрольних заходів –	Самостійна робота	
		42 год.	82 год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Психологія спілкування» є створення умов ефективного освоєння здобувачами вищої освіти основних підходів до психологічних і соціально-психологічних проблем комунікації та спілкування, підвищення компетентності особистості у професійному спілкуванні як значущої компетентності.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Психологія спілкування» є:

– набуття методологічної компетентності: знання класичних і сучасних концепцій, базових моделей, психологічних механізмів та закономірностей процесу спілкування; форми, види та функції спілкування; оволодіння понятійним апаратом сучасної психології спілкування;

– розвиток психологічної грамотності: засвоєння найбільш ефективних комунікативних засобів, набутих людством; освоєння принципів спілкування, розуміння та адекватне використання закономірностей спілкування у всіх сферах життєдіяльності; набуття досвіду аналізу смислів змісту повідомлень та діалогів у комунікативних актах;

– набуття і розвиток професійної компетентності: усвідомлення складності й неоднозначності процесів спілкування; вміння професійно вибудовувати ефективну комунікативну взаємодію в соціальному й професійному середовищі; готовність адекватно і повно сприймати та оцінювати себе й інших людей під час спілкування;

– набуття і розвиток інформаційної компетентності: набуття вмінь аналізувати, інтерпретувати, систематизувати, критично оцінювати інформацію в процесі навчальної та професійної діяльності.

За результатами вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має

набути такі програмні компетентності:	методи і контрольні заходи
- здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов (ІК); - здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК4); - здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК7); - навички міжособистісної взаємодії (ЗК8); - здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію під час здійснення професійної діяльності (СК12); - здатність ефективно взаємодіяти за співпраці з представниками інших професійних груп (СК14). - здатність	– метод усного контролю, – метод письмового контролю, – метод тестового контролю, – метод практичної перевірки, – метод самооцінки – вхідний контрольний захід; – поточні контрольні заходи, – тематичні контрольні заходи; – атестаційний контроль; – підсумковий контроль. контроль на практичних заняттях.
досягти таких програмних результатів навчання:	методи і контрольні заходи
- здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань (ПРНЗ); - формулювати думку логічно, доступно, дискутувати,	– метод усного контролю, – метод письмового контролю, – метод тестового контролю, – метод практичної перевірки,

обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника (ПРН10); - взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності (ПРН13); - актуалізовувати та застосовувати комунікативні знання, навички, вміння, настанови, стратегії й тактики комунікативної поведінки, здобутий досвід комунікативної діяльності, а також індивідуально-психологічні якості особистості задля успішного здійснення в конкретних умовах професійної комунікативної діяльності.	– метод самооцінки – вхідний контрольний захід; – поточні контрольні заходи, – тематичні контрольні заходи; – атестаційний контроль; – підсумковий контроль. контроль на практичних заняттях.

Міждисциплінарні зв'язки. Дисципліна «Психологія спілкування» логічно й змістовно-методично пов'язана з дисциплінами «Загальна психологія», «Соціальна психологія», «Психологія особистості».

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Основні закономірності процесу спілкування

Тема 1. Характеристика процесу спілкування

Поняття про спілкування в психології. Категорії «спілкування» і «діяльності» в психології. Особливості соціальної взаємодії. Цілі спілкування. Структура спілкування: комунікативна, інтерактивна, перцептивна сторони спілкування. Основні функції спілкування: контактна, інформаційна, спонукальна, координаційна, розуміння, емотивна, функція встановлення відносин, функція здійснення впливу.

Тема 2. Види і рівні спілкування

Вербальне спілкування. Говоріння та слухання як основні компоненти вербальної комунікації. Зворотний зв'язок як засіб індивідуального розвитку. Умови здійснення зворотного зв'язку. Невербальне спілкування. Основні форми невербальної комунікації. Взаємодія вербальної та невербальної комунікації. Рівні спілкування: макрорівень, мезауровень, мікрорівень.

Модуль 2. Сторони спілкування та їх характеристика

Тема 3. Спілкування як обмін інформацією

Комунікативна сторона спілкування. Типи інформації та засоби комунікації. Специфіка обміну інформації між людьми. Поняття про комунікативні бар'єри. Об'єктивні та суб'єктивні причини виникнення комунікативних бар'єрів.

Тема 4. Сприйняття і пізнання людьми один одного

Сприйняття, розуміння і оцінка людьми один одного. Механізми взаєморозуміння в спілкуванні: ідентифікація, емпатія, рефлексія. Механізми «зараження», «навіювання», «переконання» і «наслідування» і їх роль в процесі спілкування. Поняття про «атракції» і її вплив на розвиток процесу спілкування. Фактори, що впливають на виникнення і розвиток «атракції». Фактори, що заважають правильно сприймати і оцінювати людей. Відкритість і закритість у спілкуванні.

Тема 5. Спілкування як міжособистісна взаємодія

Спілкування як форма взаємодії. Різні підходи до описання структури взаємодії. Види соціальних взаємодій. Основні типи взаємодії. Рольова взаємодія. Виникнення психологічних бар'єрів при взаємодії. Асертивність як впевнений вияв думок і почуттів. Види взаємодії: кооперація і конкуренція. Взаємодія як організація спільної діяльності.

Модуль 3. Ефективне спілкування та розвиток комунікативних здібностей

Тема 6. Комунікативна компетентність

Поняття комунікативної компетентності. Структура комунікативної компетентності: пізнавальний компонент, поведінковий компонент, емоційний компонент. Визначальне значення комунікативної компетентності для професій типу «людина-людина».

Тема 7. Оптимізація процесу спілкування

Стратегії спілкування. Правила ведення бесіди. Етика поведінки. Техніки рефлексивного активного слухання. Техніки емпатійного слухання. Техніки налагодження контакту. Техніки відновлення матеріалу, що ігноруються оповідачем. Види запитань. Техніки впливу і протидії. Техніки для виявлення прихованих мотивів та інтересів співрозмовників. Техніки поведінки в ситуації конфлікту, прохання і відмови. Причини непорозуміння у спілкуванні. Причини складнощів вербалізації почуттів під час спілкування.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години						Самостійна робота, год		Система накопичення балів	
		Усього годин		Лекційні заняття, год		Практичні заняття, год				Теор.зав-ня, балів	Практ.зав-ня, балів
		ден.	заоч.	ден.	заоч.	ден.	заоч.	ден.	заоч.		
1	20	16	2	8	1	8	1	2	18	10	10
2	20	16	4	8	2	8	2	2	16	10	10
3	20	16	2	8	1	8	1	2	18	10	10
Усього	60	48	8	24	4	24	4	12	52	30	30
Екзамен	30							30	30	40	40
Разом	90							42	82	100	

5. Теми лекційних занять

Змістовий модуль	Назва теми	Кількість годин	
		ден.	заоч.
1	Характеристика процесу спілкування	4	1
1	Види і рівні спілкування	4	
2	Спілкування як обмін інформацією	4	2
2	Сприйняття і пізнання людьми один одного	2	
2	Спілкування як міжособистісна взаємодія	2	
3	Комунікативна компетентність	4	1
3	Оптимізація процесу спілкування	4	
Разом		24	4

6. Теми практичних занять

Змістовий модуль	Назва теми	Кількість годин	
		ден.	заоч.
1	Поняття про спілкування в психології	2	-
1	Основні функції спілкування	2	2
1	Особливості вербальної комунікації	2	
1	Особливості невербальної комунікації	2	
2	Комунікативна сторона спілкування	2	
2	Теорія соціальної перцепції	2	2
2	Перцептивна сторона спілкування	2	
2	Інтерактивна сторона спілкування	2	
3	Складові комунікативної компетентності	2	
3	Комунікативна компетентність в професіях типу «людина-людина»	2	2
3	Стратегії спілкування	2	
3	Техніки ефективного спілкування	2	
Разом		24	6

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	Навчальний тест 1	Характеристика процесу спілкування	Правильна відповідь	1
	Навчальний тест 2	Види і рівні спілкування	Правильна відповідь	1
	Участь у загальному обговоренні з теми практичного заняття 1	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	2
	Участь у загальному обговоренні з теми практичного заняття 2	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	2
	Участь у загальному обговоренні з теми практичного заняття 3	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	2
	Участь у загальному обговоренні з теми практичного заняття 4	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	2

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
	Практичне завдання для самостійної роботи 1	Вимоги до виконання та оформлення подано у СЕЗН ЗНУ на платформі Moodle	Критерії оцінювання подано до завдання у СЕЗН ЗНУ на платформі Moodle	5
2	Навчальний тест 3	Спілкування як обмін інформацією	Правильна відповідь	1
	Навчальний тест 4	Сприйняття і пізнання людьми один одного	Правильна відповідь	1
	Навчальний тест 5	Спілкування як міжособистісна взаємодія	Правильна відповідь	1
	Участь у загальному обговоренні з теми практичного заняття 5	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	2
	Участь у загальному обговоренні з теми практичного заняття 6	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	2
	Участь у загальному обговоренні з теми практичного заняття 7	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	2
	Участь у загальному обговоренні з теми практичного заняття 8	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	2
	Практичне завдання для самостійної роботи 2	Вимоги до виконання та оформлення подано у СЕЗН ЗНУ на платформі Moodle	Критерії оцінювання подано до завдання у СЕЗН ЗНУ на платформі Moodle	5
3	Навчальний тест 6	Психологія дитинства	Правильна відповідь	1
	Навчальний тест 7	Психологія шкільного віку і дорослішання	Правильна відповідь	1
	Участь у загальному обговоренні з теми практичного заняття 9	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	2
	Участь у загальному обговоренні з теми практичного заняття 10	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	2
	Участь у загальному обговоренні з теми практичного заняття 11	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	2
	Участь у загальному обговоренні з теми практичного заняття 12	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	2
	Практичне завдання для самостійної роботи 3	Вимоги до виконання та оформлення подано у СЕЗН ЗНУ на платформі Moodle	Критерії оцінювання подано до завдання у СЕЗН ЗНУ на платформі Moodle	5
	Атестації	Атестаційний контроль 1	Тестування 1	Правильна відповідь
Атестаційний контроль 2		Тестування 2	Правильна відповідь	7
Усього	34			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
Залік	Підсумковий тест	Зміст дисципліни	Правильна відповідь	20
	Практичні індивідуальні завдання:	1. Підготуйте есе 2. Карта запитань до заданої теми	Вимоги та критерії до виконання та оформлення подано у СЕЗН ЗНУ на платформі Moodle	20
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : у 2 кн. Київ, 2004. 576 с. Кн. 1: Соціальна психологія особистості і спілкування.
2. Щербан Т.Д. Психологія навчального спілкування. Київ, 2004. 346 с.
3. Головаха Є. І. Психологія людського взаєморозуміння. Київ, 2002. 223 с.
4. Орбан-Лембрик Л.Е., Подгурецькі Ю. Психологічні засади спілкування. Івано-Франківськ, 2008. 415 с.
5. Філоненко М. М. Психологія спілкування: підручник. Київ, 2014. 224 с.

Додаткова:

1. Барановська Л. В. Б242 Психологія ділового спілкування : навч. посібник. Київ : НАУ, 2016. 248 с
2. Донченко О.А., Слюсаревський М.М., Татенко В.О., Титаренко Т.М., Хазратова Н.В. Основи соціальної психології : навчальний посібник. Київ : Міленіум, 2008. 495 с.
3. Засєкіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособове спілкування : навч. посіб. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. 184 с
4. Кайдалова Л.Г., Пляка Л.В. Психологія спілкування. Харків, 2011. 132 с.
5. Корнев М. Н., Коваленко А. Б. Соціальна психологія. Київ, 1995. 304 с,
6. Кручек В.А. Психолого-педагогічні основи міжособистісного спілкування. Київ, 2010. 273с.
7. Курова А.В. Психологія спілкування: навчально-методичний посібник. Одеса: Фенікс, 2020. 79 с
8. Москаленко В. В. Соціальна психологія: підручник. Київ, 2005. 624 с.
9. Опалюк О. М., Сербалюк Ю. В. Культура спілкування. Психологічні основи професійного спілкування. Кам'янець-Подільський, 2004. 192 с.
10. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія професійної комунікації. Чернівці, 2010. 528 с.
11. Психологія спілкування : навч. посіб. / за ред. Л. О. Савенкової. Київ : КНЕУ, 2015. 309 с.
12. Семиченко В. А. Психологія общения. Київ, 1998. - 152 с.
13. Трухін І. О. Соціальна психологія спілкування: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 336 с.
14. Цимбалюк І.М. Психологія спілкування. Київ, 2004. 304 с.

Інформаційні ресурси:

1. Наукова бібліотека ЗНУ Електронні книги / Тематичний каталог Дитяча психологія [http://ebooks.znu.edu.ua/index.php?&category\[\]=3790](http://ebooks.znu.edu.ua/index.php?&category[]=3790)
2. Наукова бібліотека ЗНУ каталог <http://ebooks.znu.edu.ua/ufd/index.php>
3. Наукові видання Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України <http://inpsy.naps.gov.ua/info/273/>
4. Український психологічний сайт www.psylib.kiev.ua
5. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України «Актуальні проблеми психології» <http://www.appsychology.org.ua/index.php/ua/>
6. Національна бібліотека України. імені В. І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>
7. Електронна бібліотека НАПН України <http://lib.iitta.gov.ua/>
8. Наукометричні фахові видання з психології <http://inpsy.naps.gov.ua/info/272/>
9. Сайт Інституту соціальної та політичної психології НАПН України <http://ispp.org.ua>
10. Науковий журнал «Психологічний часопис» Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України <http://www.apsijournal.com/index.php/psyjournal/about>
11. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського <http://dnpb.gov.ua/ua/>
12. Бібліотека українських підручників <https://pidruchniki.com/psihologiya/>